

Faktablad – Principer för offentlig verksamhet

Lagstiftningen och de grundläggande fri- och rättigheterna utgör grunden för det agerande som ska präglar arbetet inom offentlig verksamhet. Grundlagen och andra lagar sätter de yttre ramarna och kan sammanfattas i några centrala principer.

Principerna är dock allmänt hållna och behöver konkretiseras och diskuteras för att omsättas i praktiska handlingar i den dagliga verksamheten på din arbetsplats.

Demokrati – all offentlig makt utgår från folket

Som medarbetare inom kommun och region arbetar du på medborgarnas uppdrag och ska se till att de beslut som de förtroendevalda fattat blir verklighet.

Du ska agera på ett sådant sätt att du bidrar till att bygga och upprätthålla medborgarnas förtroende för offentliga organisationer.

Legalitet – den offentliga makten utgår från lagarna

Som medarbetare ska du känna till och följa de lagar och regler som gäller. Legalitetsprincipen innebär att den verksamhet som organisationen bedriver vilar på en rättslig grund och är rättssäker.

Objektivitet – allas likhet inför lagen, saklighet och opartiskhet

Medborgarna måste kunna lita på att du som medarbetare beaktar allas likhet inför lagen och agerar sakligt och opartiskt.

Du måste därför vara uppmärksam på de intressekonflikter som kan uppstå i din yrkesutövning. Det innebär bland annat att du anmäler bisysslor och jäv till arbetsgivaren.

Fri åsiktsbildning – folkstyre bygger på fri åsiktsbildning

Öppenhet – yttrandefrihet, meddelarfrihet och offentlighet – är en av grundprinciperna i demokratin. Transparens är en förutsättning för kloka beslut.

Respekt – allas lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet

Du ska i din roll som medarbetare behandla alla människor lika och med respekt. Det innebär att aldrig tumma på de mänskliga fri- och rättigheterna eller diskriminera någon på grund av till exempel kön, ålder, etnisk tillhörighet eller funktionsvariation.

Effektivitet, service och tillgänglighet

Inom det offentliga ska du förena effektivitet med service och tillgänglighet. Du bemöter, vägleder och ger råd på ett enkelt och begripligt sätt och så snabbt som möjligt. Du utför också dina uppgifter på ett effektivt sätt och hushållar med resurserna.

Faktablad – Offentlighetsprincipen

En av grundstenarna i vår demokrati är öppenhet. I Sverige har vi en lång tradition av öppenhet genom offentlighetsprincipen. Offentlighetsprincipen är grundläggande för Sveriges statskick och finns med i tryckfrihetsförordningen – en grundlag.

Tryckfrihetsförordningen ger alla medborgarna rätt att ta del av allmänna handlingar. En allmän handling är en inkommen handling, en handling som sänts iväg från myndigheten eller en handling som upprättats på myndigheten. Begär någon ut en handling ska man lämna ut den så snart det kan ske.

Sekretess

Även om offentlighet är huvudregeln finns det undantag. Allmänna handlingar kan beläggas med sekretess. Då kan medborgarna inte ta del av dem och tjänstepersoner har heller inte rätt att meddela eller offentliggöra uppgifterna. Om en handling beläggs med sekretess ska det finnas stöd för beslutet i offentlighets- och sekretesslagen.

Enligt offentlighets- och sekretesslagen är myndigheter skyldiga att registrera allmänna handlingar och överklaganden av myndigheters beslut att inte utlämna en handling. Kommunala företag och vissa enskilda organ ska också tillämpa offentlighetsprincipen.

Faktablad – mutor

En muta är en gåva, tjänst eller annan förmån som överlämnas till medarbetare eller förtroendevald. Syftet med mutan är att den som fått gåvan ska särbehandla givaren, givarens anhöriga eller annan. Enbart fysiska personer kan i straffrättslig mening begå ett mutbrott.

Mutbrott är bland annat brotten givande och tagande av muta. I brottsbalken 10 kap. regleras vad som är ett mutbrott och straffpåföljden. Det finns inga beloppsgränser eller detaljerade regler för vad som är en muta. En vanlig uppfattning är att förmåner under 300 kronor inte är muta. Detta är en missuppfattning som bygger på bestämmelser i skattelagstiftningen.

Varningssignaler

Var misstänksam om du erbjuds något som:

- är av värde.
- inte har något samband med ditt arbete.
- lämnas i nära anslutning till ett beslut.
- lämnas i hemlighet.
- är riktat enbart till vissa utvalda personer.

Kontrollfrågor

Blir du erbjuden något i ditt arbete så kan du ställa dig följande frågor:

- Varför får jag detta?
- Har jag nytta av det/är det kopplat till mitt arbete?
- Vad säger min arbetsgivare om jag tar emot det?
- Hur ser det ut utåt om jag tar emot det?
- Skulle jag kunna stå för det jag gör om det hamnar på en löpsedel?

Faktablad – jäv

Reglerna om jäv har ett dubbelt syfte och är till både för dig som medarbetare i kommun och region och för den enskilde som påverkas av ett beslut. Jävsreglerna syftar till att medborgarna ska kunna lita på att medarbetare eller förtroendevalda inte utnyttjar sin makt för egna syften eller på något annat otillåtet sätt.

Du är jävig om du som medarbetare eller någon närstående har personliga intressen i ett beslutsärende. Det kan till exempel handla om att din sambo arbetar på eller har ekonomiska intressen i ett företag som lägger anbud i en upphandlingsprocess som du är med och handlägger. Det kan också handla om att du har en vän eller ovän som ansöker om bygglov och du ska handlägga ärendet.

Anmäla jäv

Det är viktigt att både tjänstepersoner och förtroendevalda anmäler jäv när de hamnar i situationer där det föreligger intressekonflikter. Medborgarna måste kunna lita på att offentlig verksamhet tar opartiska och objektiva beslut. Däremot kan inte förtroendevalda anmäla jäv för att slippa delta i svåra politiska beslut. I sådana fall är det nämnden i sin helhet som avgör om någon är jävig.